

Prijedlog

**NACIONALNI PLAN ZA BORBU PROTIV
ORGANIZIRANOG KRIMINALITETA**

2007 – 2008

Svibanj 2007

Sadržaj

I UVOD	3
II PRAVNI OKVIR	5
1. Međunarodno pravni okvir.....	5
2. Zakonodavstvo RH	8
III OCJENA POSTOJEĆEG STANJA	12
Posebna tijela koja sudjeluju u otkrivanju, prijavljivanju i progonu organiziranog kriminaliteta.....	17
1. Policija.....	17
2. Ured za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta.....	18
3. Ured za sprječavanje pranja novca.....	18
4. Ostala državna tijela.....	19
IV PLAN KONKRETNIH MJERA	19
1. Prevencija.....	20
2. Edukacija.....	21
3. Razvoj strategije i propisa.....	22
4. Sprječavanje pranja novca.....	23
5. Oduzimanje imovinske koristi stečene kaznenim djelom.....	24
6. Sprječavanje korupcije.....	24
7. Koordinacija rada policije, pojedinih službi Ministarstva financija i Državnog odvjetništva (USKOK-a	26
8. Stvaranje nacionalne baze podataka i protokola za razmjenu podataka između policije, nadležnih službi ministarstva financija i državnog odvjetništva (USKOKA).....	26
9. Međunarodna i regionalna suradnja.....	27
9.1. Operativna suradnja policije i drugih državnih tijela na otkrivanju u sprečavanju prekograničnog kriminaliteta.....	27
9.2. Multilateralna i regionalna suradnja s pravosudnim tijelima drugih država.....	28
9.3. Stvaranje uvjeta za učinkovito vođenje zajedničkih istraga.....	29
V NADZOR NAD PROVEDBOM PLANA KONKRETNIH MJERA	29
VI ZAKLJUČAK	30

I UVOD

Činjenica da organizirani kriminal ne poznaje državne granice te prodire u sve strukture društva, koristeći se između ostaloga i prednostima slobodnog kretanja robe, kapitala, usluga i osoba, te da uz terorizam predstavlja jednu od najvećih prijetnji sigurnosti građana svih država svijeta, utjecala je da se Akcijskom Planu djelovanja u borbi protiv organiziranog kriminala, usvojenom od strane Vijeća EU dana 28. travnja 1997. godine (Službeni list C 251 15. kolovoza 1997. godine stranica 0001 - 0016) odrede akcijske smjernice usmjerene na njegovo otkrivanje i efikasno suprotstavljanje.

Naime, prema mišljenju Europske komisije o zahtjevu RH za članstvo u EU, potrebno je doseći veću razinu u razvoju strateškog pristupa u borbi protiv organiziranog kriminaliteta, kao i veću učinkovitost i vjerodostojnost u borbi protiv organiziranog kriminaliteta.

Nadalje, imajući u vidu važnost suradnje u jugoistočnoj Europi u borbi protiv organiziranog kriminala, Vlada Republike Hrvatske se zajedno sa drugim zemljama regije, sukladno obvezama preuzetim na Londonskoj konferenciji o organiziranom kriminalu u jugoistočnoj Europi i zaključcima donesenim na Forumu ministara pravosuđa i unutarnjih poslova EU-PSP država u Bruxellesu u studenom 2003. godine, obvezala na provođenje niza mjera koje uključuju razvoj regionalne suradnje u borbi protiv organiziranog kriminala između zemalja regije.

Osim navedenog obveza izrade cjelovitog nacionalnog programa borbe protiv svih oblika organiziranog kriminaliteta, predviđena je i Programom Vlade RH u mandatnom razdoblju 2003-2007., kao i Nacionalnim programom Republike Hrvatske za pridruživanje Europskoj uniji za 2004. godinu.

Nakon što je Vlada RH je u studenom 2003. donijela Program posebnih akcijskih mjera u borbi protiv organiziranog kriminaliteta, te osnovala Povjerenstvo za praćenje provedbe mjera i suradnju RH sa EK-om u njihovom provođenju, u svrhu realizacije posebne akcijske mjere „Razvoj strategije i propisa“ predviđene Programom mjera, donesen je i Nacionalni plan za borbu protiv organiziranog kriminaliteta.

Kako je Nacionalni plan za borbu protiv organiziranog kriminaliteta koji je donesen u mjesecu rujnu 2004. godine, bio dokument općenitog karaktera, u kojem je dan prikaz zakonodavnog i institucionalnog okvira RH za borbu protiv organiziranog kriminala, prikaz kretanja i strukture organiziranog kriminaliteta, kao i prijedlog određenih konkretnih mjera za suzbijanje organiziranog kriminaliteta i korupcije, to su u svrhu otkrivanja i suzbijanja pojedinih pojavnih oblika organiziranog kriminaliteta donesene zasebne nacionalne strategije, koje su bile u suglasju sa strateškim odrednicama Nacionalnog plana za borbu protiv organiziranog kriminaliteta.

Donesena je Nacionalna strategija za suzbijanje zlouporabe opojnih droga s pripadajućim Akcijskim planovima, Nacionalni program za suzbijanje trgovanja ljudima s pripadajućim Operativnim planovima, Nacionalni plan za suzbijanje trgovanja djecom, te Nacionalni program za suzbijanje korupcije. Također je izrađen i Nacrt prijedloga Akcijskog plana za borbu protiv pranja novca i financiranje terorizma.

Povjerenstvo za praćenje provedbe Programa posebnih akcijskih mjera protiv organiziranog kriminaliteta i suradnju Republike Hrvatske s Europskom komisijom u provedbi mjera, usvojilo je jedinstveno *Izješće o provedbi Akcijskih mjera protiv organiziranog kriminaliteta kao i mjera i aktivnosti predviđenih Nacionalnim planom za borbu protiv organiziranog kriminala* za evaluacijsko razdoblje od listopada 2004. godine do 31.12. 2006. godine, konstatirajući da je većina predviđenih aktivnosti izvršena u planiranom opsegu i rokovima.

Budući da su konkretno naznačene mjere i aktivnosti predviđene za 2004., 2005. i 2006. godinu, sadržane u Programu posebnih akcijskih mjera kao i Nacionalnom planu za suzbijanje organiziranog kriminaliteta, najvećim dijelom provedene, a imajući u vidu da se radi o strateškim dokumentima koji su ovisno o konkretnim potrebama podložni izmjenama u smislu njihovog dopunjavanja i daljnjeg razvijanja, Povjerenstvo Vlade Republike Hrvatske donijelo je odluku, u skladu sa kojom je za naredno dvogodišnje razdoblje 2007. i 2008. godinu, uz učešće svih nadležnih državnih tijela, revidiran Nacionalni plan za borbu protiv organiziranog kriminaliteta.

Temeljem izvršene evaluacije napretka u provođenju zacrtanih mjera i aktivnosti u borbi protiv organiziranog kriminaliteta u proteklom razdoblju, sadržane u Izješću o provedbi mjera iz spomenutih strateških dokumenata, koja prileži ovom Planu, definirani su strateški pravci djelovanja na planu otkrivanja i suzbijanja ove vrste kriminaliteta u predstojećem dvogodišnjem vremenskom periodu.

Kako su u ovom dokumentu preuzete mjere trajne naravi koje su sadržane u Programu posebnih akcijskih mjera za borbu protiv organiziranog kriminaliteta, i sa čijom provedbom treba u kontinuitetu nastaviti, to će se daljnja realizacija tih mjera pratiti kroz izvršenje mjera predviđenih Nacionalnim planom za borbu protiv organiziranog kriminaliteta.

Pri definiranju konkretnih mjera i aktivnosti u pravcu realizacije postavljenih strateških odrednica za naredno dvogodišnje razdoblje, uvažene su smjernice i preporuke sadržane u niže navedenim dokumentima Vijeća EU:

Akcijski Plan djelovanja u borbi protiv organiziranog kriminala (usvojen od strane Vijeća EU dana 28. travnja 1997. godine (Službeni list C 251 15. kolovoza 1997. godine stranica 0001 - 0016), Prevencija i kontrola organiziranog kriminala: Strategija EU na početku novog tisućljeća, OJ C 124 od 03.05.2000. godine.

Haški program, usvojen na sastanku Europskog vijeća u Bruxellesu, usvojen u studenom 2004. godine,

Rezolucija Vijeća u prevenciji organiziranog kriminala u cilju sustavne izgradnje strategije suzbijanja organiziranog kriminala, OJ C 408 od 29.12.1998. godine,

Odluka Vijeća od 20. veljače 2006. godine o načelima, prioritetima i uvjetima sadržanim u Pristupnom partnerstvu s Hrvatskom i o ukidanju Odluke 2004/648/ES, OJ L 55 od 25. 02. 2006. godine.

II PRAVNI OKVIR

Pravni okvir za borbu protiv organiziranog kriminala čine pravila međunarodnog prava te nacionalno zakonodavstvo Republike Hrvatske.

1. Međunarodno pravni okvir

U skladu s odredbama zaključenog Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju, Republika Hrvatska je kao država kandidatkinja za članstvo u EU, u većoj mjeri uskladila svoje nacionalno kazneno zakonodavstvo s pravnom stečevinom EU (*aquis communitaire*), ali se i dalje provodi postupak usklađivanja domaćeg kaznenog zakonodavstva.

Djelujući u okviru različitih međunarodnih organizacija - posebice Ujedinjenih naroda i Vijeća Europe, Republika Hrvatska postala je strankom niza međunarodnopravnih instrumenata za kriminaliziranje određenih ponašanja u nacionalnom kaznenom pravu, sprječavanje kriminaliteta i međunarodnu suradnju, koji su izravno ili posredno usmjereni na borbu protiv organiziranog kriminaliteta.

Republika Hrvatska stranka je slijedećih konvencija i protokola Ujedinjenih naroda, koji se u užem smislu odnose na borbu protiv organiziranog kriminaliteta:

- Konvencija UN-a protiv transnacionalnog organiziranog kriminaliteta od 15.11.2000. ("Narodne novine – Međunarodni ugovori" broj 14/2002);
- Protokol za sprječavanje, suzbijanje i kažnjavanje trgovanja ljudima, posebice žena i djece, kojim se dopunjuje Konvencija UN-a protiv transnacionalnog organiziranog kriminaliteta od 15.11.2000. ("Narodne novine – Međunarodni ugovori", broj 14/2002);
- Protokol protiv krijumčarenja migranata kopnom, morem i zrakom kojim se dopunjuje Konvencija UN-a protiv transnacionalnog organiziranog kriminaliteta od 15.11.2000. ("Narodne novine – Međunarodni ugovori", broj 14/2002);
- Protokol protiv nezakonite proizvodnje i trgovanja vatrenim oružjem, njegovim dijelovima i komponentama te streljivom kojim se dopunjuje Konvencija UN-a protiv transnacionalnog organiziranog kriminaliteta od 15.11.2000. ("Narodne novine – Međunarodni ugovori", broj 11/2004);
- Konvencija UN-a protiv nezakonitog prometa opojnih droga i psihotropnih supstancija od 20.12.1988. ("Narodne novine – Međunarodni ugovori", broj 4/1994);
- Konvencija UN-a protiv korupcije od 31.10.2003. ("Narodne novine – Međunarodni ugovori", broj 2/2005);

Od međunarodnih ugovora Vijeća Europe koje je Republika Hrvatska ratificirala, među najvažnijima koji se odnose na suprotstavljanje kriminalu su slijedeći :

- Europska konvencija o uzajamnoj sudskom pomoći u kaznenim stvarima od 20. travnja 1959. godine („Narodne novine – Međunarodni ugovori“, broj 4/99 od 31.03.1999.);

- Dodatni protokol Europskoj konvenciji o uzajamnoj sudskoj pomoći u kaznenim stvarima iz 1959. od 17. ožujka 1978. godine („Narodne novine – Međunarodni ugovori“, broj 4/99 od 31.03.1999.);
- Europska konvencija o izručenju od 13. prosinca 1957. godine („Narodne novine – Međunarodni ugovori“, broj 14/94);
- Dopunski protokol Europskoj konvenciji o izručenju od 15. listopada 1975. godine („Narodne novine – Međunarodni ugovori“, broj 14/94);
- Drugi dopunski protokol Europskoj konvenciji o izručenju od 17. ožujka 1978. godine („Narodne novine – Međunarodni ugovori“, broj 14/94);
- Konvencija o transferu osuđenih osoba Vijeća Europe iz 1983. godine („Narodne novine – Međunarodni ugovori“, broj 14/94 i 5/2001);
- Konvencija VE o pranju, traganju, privremenom oduzimanju i oduzimanju prihoda stečenih kaznenim djelom od 8. studenog 1990. godine („Narodne novine – Međunarodni ugovori“, broj 14/97);
- Kaznenopravna Konvencija o korupciji od 27. siječnja 1999. godine („Narodne novine – Međunarodni ugovori“, broj 11/2000);
- Građanskopravna Konvencija o korupciji od 4. studenog 1999. godine („Narodne novine – Međunarodni ugovori“ broj 6/2003.);
- Europska konvencija o suzbijanju terorizma od 27. siječnja 1977. godine („Narodne novine – Međunarodni ugovori“, broj 12/2002).
- Protokol o izmjenama i dopunama Europske konvencije o suzbijanju terorizma od 15. svibnja 2003. godine („Narodne novine – Međunarodni ugovori“, broj 3/2005).
- Konvencija o kibernetičkom kriminalu od 23. studenog 2001. godine („Narodne novine – Međunarodni ugovori“, broj 9/2002);
- Konvencija za zaštitu osoba glede automatizirane obrade podataka od 28. siječnja 1981. godine („Narodne novine – Međunarodni ugovori“, broj 4/2005);
- Dodatni protokol uz Konvenciju za zaštitu osoba glede automatizirane obrade podataka od 8. studenog 2001. godine („Narodne novine – Međunarodni ugovori“, broj 4/2005);
- Dodatni protokol uz Kaznenopravnu konvenciju o korupciji od 15. svibnja 2003. godine („Narodne novine – Međunarodni ugovori“, broj 3/2005);
- Drugi dodatni protokol Europskoj konvenciji o uzajamnoj sudskoj pomoći u kaznenim stvarima od 8. studenog 2001. godine („Narodne novine – Međunarodni ugovori“ broj 1/2007);

Slijedeće međunarodne ugovore Vijeća Europe koji se odnose na borbu protiv organiziranog kriminala, Republika Hrvatska je potpisala ali još nije ratificirala:

- Europska konvencija o ustupanju kaznenih postupaka od 15. svibnja 1972. godine;
- Europska konvencija o naknadi štete žrtvama kaznenih djela nasilja od 24. studenog 1983. godine;
- Dodatni protokol uz Konvenciju o kibernetičkom kriminalu o inkriminiranju djela ksenofobne i rasističke naravi počinjenih putem računalnih sustava od 28. siječnja 2003. godine;
- Konvencija Vijeća Europe o suzbijanju trgovanja ljudima od 16. svibnja 2005. godine;
- Konvencija Vijeća Europe o sprječavanju terorizma od 16. svibnja 2005. godine;

Uz navedeno, Vlada RH potpisnica je 23 dvostrana ugovora o policijskoj suradnji koji su temelj suradnje sa nadležnim tijelima drugih država, na području borbe protiv organiziranog kriminaliteta, nezakonite trgovine drogama i terorizma.

Ministarstvo unutarnjih poslova zaključilo je i niz Sporazuma i zajedničkih Deklaracija o suradnji u borbi protiv organiziranog kriminaliteta, nezakonite trgovine opojnim drogama i terorizma sa Ministarstvima unutarnjih poslova slijedećih država: Poljske, Austrije, Slovačke, Bavorske, Baden Wurtemberg, Crne Gore, Bugarske i Kine.

Državno odvjetništvo RH, Ministarstvo unutarnjih poslova i Ministarstvo financija potpisali su Memorandum o suglasnosti o suradnji u borbi protiv teškog kriminaliteta, nedozvoljene trgovine drogom, krijumčarenja ljudi, trgovine ljudima, međunarodnog terorizma i sličnih pitanja od zajedničkog interesa, sa udruženjem policijskih načelnika Kraljevskog tužiteljstva Engleske i Walesa, Ureda za teške prijevare, Carinskog i trošarinskog ureda Njezinog Veličanstva, imigracijske službe Ujedinjenog Kraljevstva, Nacionalnog odreda za borbu protiv kriminala Nacionalne kriminalističke obavještajne službe UK, Velike Britanije i Sjeverne Irske („NN“ 11/2002.).

Glavni državni odvjetnik Republike Hrvatske je radi efikasnije suradnje u pred istražnom stadiju kaznenog postupka sa čelnicima državno odvjetničkih organizacija Srbije, Crne Gore, Bosne i Hercegovine, Ukrajine, Kanade i Kine zaključio sporazume o unaprijeđenju suradnje u borbi protiv svih oblika teškog kriminala, uključujući i organizirani. Na toj je liniji, a radi kvalitetne suradnje sa zemljama članicama EU u borbi protiv transnacionalnog organiziranog kriminala, i određivanje jednog zamjenika Glavnog državnog odvjetnika Republike Hrvatske kao kontakt točke za EUROJUST, s kojim se potpisivanje sporazuma očekuje ove godine.

Ministarstvo financija - Ured za sprječavanje pranja novca zaključilo je sporazume o suradnji sa 20 država.

Osim sudjelovanja u zakonodavnoj djelatnosti međunarodnih organizacija kojih je članica, Republika Hrvatska aktivno sudjeluje i u radu njihovih tijela koja vrše nadzor u provedbi i primjeni preuzetih pravnih standarda (UNODC, GRECO i MONEYVAL i dr.), te u programima čija je zadaća pomoći zemljama regije u provedbi tih pravnih standarda (PACO i OCTOPUS i dr.), kao i pravnih standarda EU (CARDS, PHARE, IPA, TAIEX).

Republika Hrvatska je dana 13. siječnja 2006. godine potpisala Sporazum o operativnoj i strateškoj suradnji sa Europskim policijskim uredom („Narodne novine – Međunarodni ugovori“, broj 07/06). Unutar MUP-a RH ustrojen je Odsjek Europol, kao nacionalna kontakt točka za suradnju sa Europolom. U cilju stvaranja pravnih pretpostavki za upućivanje časnika za vezu u Europol, izrađen je Nacrt pravilnika o časnicima za vezu.

U narednom dvogodišnjem razdoblju predviđeno je potpisivanje i potvrđivanje slijedećih međunarodnih ugovora:

- Pokretanje postupka za potpisivanje a potom i potvrđivanje Konvencije VE o pranju, traganju, privremenom oduzimanju i oduzimanju prihoda stečenog kaznenim djelom te o financiranju terorizma, koja je potpisana u Varšavi 16.05. 2005. godine, a potom i njezino ratificiranje;
- Potvrđivanje Dopunskog Protokola Konvencije VE o transferu osuđenih osoba iz 1983. godine;
- Potpisivanje a potom i potvrđivanje Sporazuma o suradnji između Republike Hrvatske i EUROJUSTA;

2. Zakonodavstvo RH

Hrvatska je prepoznala potrebu da se energično i učinkovito suprotstavi organiziranom kriminalu. U cilju osiguranja učinkovitog kaznenog progona i sankcioniranja svih oblika organiziranog kriminala, Republika Hrvatska stalno prilagođava svoje kazneno materijalno i postupovno zakonodavstvo, i to one dijelove koji unaprijeđuju djelovanje pravosudnih tijela i drugih institucija na suzbijanju organiziranog kriminala.

Pravni okvir za suprotstavljanje organiziranom kriminalu predstavljaju Kazneni zakon („NN“ br. 110/97, 27/98, 50/00, 51/01, 105/04, 84/05 i 71/06) i Zakon o kaznenom postupku („NN“ 110/97, 58/99, 112/99, 58/02, 143/02 i 115/06), Zakon o Uredu za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta („NN“ br. 88/01, 12/02 i 33/05), Zakon o sprječavanju pranja novca („NN“ 69/97, 106/97, 67/01, 114/01, 117/03 i 189/03), Zakon o kaznenoj odgovornosti pravnih osoba („NN“ 151/03), Zakon o sprječavanju sukoba interesa („NN“ 163/03, 94/04, 48/05 i 141/06), Zakon o zaštiti svjedoka („NN“ 163/03) i drugi propisi.

Kaznenim zakonom iz 1997. godine određen je pojam organizirane grupe i zločinačke organizacije, a također je na nov način inkriminirano zločinačko udruživanje. Izmjenom Kaznenog zakona Republike Hrvatske („NN“ 105/04), mijenjan je članak 89. st. 22. koji sadrži definiciju organizirane grupe na način da se sada može na jednostavniji i lakši način dokazati postojanje i pripadnost takovoj grupi. Također je mijenjan stavak 23. istog članka kojim je određen pojam zločinačke organizacije. Izmijenjenim člankom 89. stavak 23. pojam zločinačke organizacije usuglašen je s definicijom danom u Konvenciji Ujedinjenih Naroda protiv transnacionalnog organiziranog kriminaliteta, što je posebno važno u suzbijanju transnacionalnog organiziranog kriminaliteta jer olakšava vođenje zajedničkih izvida s policijom i drugim tijelima u susjednim državama. U članku 333. Kaznenog zakona inkriminirano je udruživanje radi činjenja kaznenih djela, dakle pripadnost grupi ili zločinačkoj organizaciji koje su stvorene radi zločinačkog djelovanja. Spomenutim izmjenama Kaznenog zakona („NN“ 105/04), je sukladno članku 2. i 5. Konvencije UN-a o transnacionalnom organiziranom kriminalitetu, redefiniran pojam zločinačke organizacije, čime se olakšava dokazivanje pripadnosti takvim organizacijama i stvaraju uvjeti za učinkovitije djelovanje na njihovu razotkrivanju i suzbijanju. Navedene izmjene omogućuju Uredu za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta da u svakom slučaju bude mjerodavan za progon organizatora i pripadnika zločinačke organizacije, ali mu uz to daju šire mogućnosti korištenja kao svjedoka osoba koje su pripadnici takvih organizacija i spremne su surađivati, tzv. "krunskog svjedoka" ili, kako je uobičajeno reći, „pokajnika“. Zbog teškoća u

dokazivanju postojanja zločinačke organizacije, taj je institut potreban i iskustva pokazuju da se upravo korištenjem kao svjedoka bivših pripadnika zločinačkih skupina najlakše dokazuje njihovu aktivnost.

Zakonom o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona („NN“ 71/06) povećane su gornje granice zapriječenih kazni, kako za kazneno udruživanja za činjenje kaznenih djela iz članka 333. KZ, tako i za korupcijska kaznena djela. Za učinkovito suzbijanje organiziranog kriminaliteta izuzetno je važna izmjena članka 82. Kaznenog zakona. U ovom članku je dodan novi stavak 2. koji glasi: „Kao imovinska korist iz stavka 1. ovoga članka smatra se i ona korist koju je ostvarila grupa ljudi ili zločinačka organizacija koja je u vremenskoj povezanosti s počinjenim kaznenim djelom i za koju se osnovano može smatrati da potječe od tog djela, jer se njezino zakonito podrijetlo ne može utvrditi.“ Ovom izmjenom omogućeno je tzv. „prošireno oduzimanje imovinske koristi“, pa se sada dakle, od članova zločinačkih organizacija kao počinitelja kaznenih djela od može oduzeti sva imovina, čije se zakonito porijeklo ne može utvrditi, a obzirom na djelatnost članova zločinačkog udruženja, njihove prilike i vrijeme stjecanja te imovine sve ukazuje da su je stekli kriminalnim aktivnostima unutar te zločinačke organizacije. U suzbijanju organiziranog kriminaliteta to je do ove izmjene bila jedna od najvećih manjkavosti kaznenog zakonodavstva Republike Hrvatske. Naime, neosporno je da je stjecanje imovinske koristi jedan od glavnih razloga za zločinačko udruživanje. Narkoticima, oružjem i ljudima trguje se radi velike i brze zarade, a ilegalne su migracije također velik izvor zarade. Činjenjem tih djela članovi zločinačkih organizacija ostvaruju ogromne zarade koje prije nije bilo moguće oduzeti. Kako Zakon o Uredu za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta omogućava zamrzavanje te imovine i prije pokretanja kaznenog postupka, to su sada stvoreni uvjeti za njezino kasnije oduzimanje.

Zakon o kaznenom postupku iz 1997. godine te Zakonom o izmjenama i dopunama ZKP-a iz svibnja 2002. godine sadrži više odredbi o procesnim institutima i instrumentima koji omogućavaju lakše otkrivanje i dokazivanje kaznenih djela organiziranog kriminala te povećavaju učinkovitost postupanja kaznenog pravosuđa eliminiranjem onih odredbi koje su uzrokovale zastoje ili poteškoće u redovitom tijeku kaznenog postupka.

Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o kaznenom postupku („NN“ 58/02) proširen je katalog posebnih izvidnih mjera kojima se privremeno ograničavaju ustavna prava i slobode iz članka 180. Zakona o kaznenom postupku. Bez ovih mjera učinkovito otkrivanje kaznenih djela organiziranog kriminala ne bi bilo moguće ili bi bilo znatno otežano. Uz navedeno od velike važnosti za procesuiranje kaznenih djela organiziranog kriminaliteta su i odredbe o zaštiti svjedoka u kaznenom postupku. Na te se odredbe nadovezuju odredbe Zakona o zaštiti svjedoka („NN“ 163/03.) koji uređuje zaštitu ugroženih svjedoka izvan samog kaznenog postupka, ali u svezi s njim. Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o kaznenom postupku („NN“ 115/06) omogućeno je provođenje posebnih izvidnih mjera za sva kaznena djela iz nadležnosti Ureda za sprečavanje korupcije i organiziranog kriminaliteta, a također je uređeno ispitivanje svjedoka putem video linka, čime se dodatno povećane mogućnosti zaštite ugroženih svjedoka.

Iako navedene izmjene omogućavaju državnom odvjetništvu i policiji učinkovitije, prikupljanje činjenica i podataka potrebnih za pokretanje postupka protiv

počinitelja kaznenih djela organiziranog kriminaliteta uočeno je kako je nužno koncepcijski mijenjati kazneni postupak da bi se stvorili uvjeti za brži i učinkovitiji progon počinitelja kaznenih djela općenito, a posebno kaznenih djela organiziranog kriminaliteta i korupcije.

Kako kazneni postupak u dvadeset i prvom stoljeću mora jamčiti temeljna prava i slobode, djelotvorno zaštititi društvo od najopasnijih napada i omogućiti komunikaciju u međunarodnim odnosima to je Vlada Republike Hrvatske na 220. sjednici održanoj 9. ožujka 2007. usvojila Načela za izradu Zakonika o kaznenom postupku Republike Hrvatske.

Načelima se predlaže reforma prethodnog postupka dosljednim razdvajanjem funkcije prikupljanja podataka za optužbu – koju provodi državni odvjetnik, od odlučivanja u postupku – koje je pravo i dužnost suca, te uvođenje suca istrage kao novog tijela odlučivanja u prethodnom postupku, čime će se ukinuti dosadašnja sudska istraga.

Reforma prethodnog postupka kojom se ukida sadašnja sudska istraga bitno će promijeniti položaj policije i državnog odvjetnika u istraživanju kriminaliteta i ona je preduvjet za učinkovito suzbijanje kriminala općenito, a posebno organiziranog kriminaliteta i korupcije.

U sklopu reforme prethodnog postupka i izmijenjenog položaja policije čije ovlasti, u okviru borbe protiv organiziranog kriminala imaju posebno značenje, jer predstavljaju pravni temelj efikasnom provođenju policijskih izvida kaznenih djela organiziranog kriminaliteta i s njim povezanih kaznenih djela, naprijed spomenutim zaključkom Vlade, Ministarstvo unutarnjih poslova se u cilju uskladbe sa zakonskim odredbama novog Zakonika o kaznenom postupku, koji je u izradi, obvezalo na donošenje novog Zakona o policiji.

Donošenjem Zakona o Uredu za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta („NN“ 88/01, 12/02 i 33/05), s jedne strane, stvoreni su uvjeti za osnivanje posebnog državnog odvjetništva koje je mjerodavno za prevenciju, progon i suzbijanje kaznenih djela organiziranog kriminala te koruptivnih kaznenih djela koja se smatraju pratećom pojavom organiziranog kriminala. Sa druge strane uvedeni su u kazneni postupak za tu vrstu djela instrumenti koji su usmjereni prema jačanju sposobnosti tog Ureda za borbu protiv organiziranog kriminaliteta (tzv. krunski svjedok, te dodatna posebna izvidna mjera – pružanje simuliranih poslovnih usluga ili sklapanje simuliranih pravnih poslova). Izmjenama i dopunama Zakona o USKOK-u („NN“ 33/05) promijenjene su odredbe u svezi s djelokrugom i mjerodavnošću Ureda i mjerodavnošću sudova tako da su sada u njihovoj nadležnosti sva kaznena djela organiziranog kriminaliteta, a također su u bitnom reorganizirani Odjel za istraživanje i dokumentaciju, te Odjel za sprječavanje pojava korupcije i za odnose s javnošću. Formiran je novi Odjel za međunarodnu suradnju i zajedničke istrage). Posebno su značajne nove ovlasti koje je dobio USKOK u svezi unapređenja suradnje s policijom, te ovlasti Ureda u predistražnom postupku, kojima može učinkovitije pribaviti podatke od drugih državnih tijela, banaka i drugih institucija.

Zakonom o USKOK- u određena su kaznena djela organiziranog kriminala iz njegove nadležnosti. Uz sve naprijed navedeno u svezi jačanja kapaciteta USKOK-a i

njegovih ovlasti, postoji i više drugih zakona koji stvaraju pretpostavke za učinkovitu borbu i suzbijanje ne samo organiziranog kriminala, već i korupcije. Njima se usuglašava nacionalno zakonodavstvo s međunarodnim standardima u procesu pridruživanja Europskoj uniji. To su:

Zakon o zaštiti svjedoka („NN“ 163/03.) usvojen je 1. listopada 2003. godine, a stupio je na snagu 01. siječnja 2004. godine. Njime su regulirane mjere izvan sudske zaštite osoba koje pružaju informacije i svjedoče o organiziranom kriminalu, korupciji i drugim teškim kaznenim djelima. To uključuje i program zaštitnih mjera u skladu s pravilima međunarodnog prava. Ovaj Zakon omogućava zaštitu osoba koje kao svjedoci sudjeluju u kaznenom postupku i svojim iskazima omogućuju procesuiranje i sankcioniranje organiziranog kriminala. Zakonom o zaštiti svjedoka propisane su mjere izvan sudske zaštite osoba koje pružaju informacije i svjedoče o organiziranom kriminalu, dok se dopunama Zakona o kaznenom postupku („NN“ br. 58/02) u člancima od 238a. do 238e. uređuje pitanje prikrivanja identiteta svjedoka koji sudjeluje i svjedoči u samom kaznenom postupku. Donošenjem Zakona o zaštiti svjedoka i dopunama Zakona o kaznenom postupku stvoreni su uvjeti da se osigura djelotvorna zaštita te nesmetan i istinit iskaz osoba koje imaju važne i ključne informacije za utvrđivanje činjenica i dokazivanje kaznenih djela iz oblasti organiziranog kriminala.

U smislu daljnjeg sprječavanja korištenja financijskog sustava u svrhu pranja novca, što sada regulira postojeći Zakon o sprječavanju pranja novca („NN“ 69/97, 117/03, 106/97, 67/01, 114/01), potrebno je žurno poduzimanje svih aktivnosti potrebnih za donošenje potpuno novog Zakona o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma, koji će sadržavati sve ostale standarde prevencije koji se nalaze u tzv. 3. EU Direktivi (Europska direktiva o sprječavanju korištenja financijskog sustava u svrhu pranja novca i financiranja terorizma br. 2005/60/EC), Preporukama FATF-a (prije svega specijalnih 9 Preporuka), Uredbi (EU) br.1889/2005 o kontroli ulaska i izlaska gotovine iz Zajednice, Uredbi (EU) br. 1781/2006 o podacima o uplatitelju koji prate transfer sredstava te drugim relevantnim dokumentima međunarodnog prava i pravne stečevine."

U rujnu 2003. godine usvojen je i Zakon o kaznenoj odgovornosti pravnih osoba, a u primjeni je od ožujka 2004. godine, koji predstavlja novinu u hrvatskom pravnom sustavu. Zakon omogućava korporativnu kaznenu odgovornost i sankcionira nezakonita ponašanja kojima pravne osobe stječu protupravnu imovinsku dobit za sebe ili drugoga ili u slučaju da je povrijeđena neka dužnost pravne osobe. Time se, sukladno konvencijskom pravu, na zakonodavnoj i provedbenoj razini unapređuje suprotstavljanje financijskom, gospodarskom kriminalu i korupciji, a na taj način i svim oblicima organiziranog kriminala.

Hrvatski sabor usvojio je 25. rujna 2003. Zakon o sprječavanju sukoba interesa u obnašanju javnih dužnosti („NN“ br. 163/03., 94/04., 48/05 i 141/06). Nakon zadnjih značajnih izmjena koje su donesene tijekom 2006. godine. Ovaj je Zakon komplementaran drugim kaznenim propisima i trebao bi rješavati sukobe interesa koji proizlaze iz situacija kad javni dužnosnici imaju privatne interese koji utječu ili bi mogli utjecati na nepristranost u obnašanju javnih dužnosti. U određenom smislu on predstavlja etički kodeks, te je dio cjelokupnih antikorupcijskih napora na zakonodavnoj razini.

III OCJENA POSTOJEĆEG STANJA

U Republici Hrvatskoj nije do sada provedeno relevantno istraživanje pojavnosti organiziranog kriminaliteta. Ocjena postojećeg stanja može se dati isključivo na temelju prikupljenih obavještajnih podataka, podataka prikupljenih operativnim radom djelatnika policije i tijekom kriminalističkih obrada, te statističkih podataka o prijavljenim osobama Državnom odvjetništvu. Organizirani kriminal u RH u značajnoj mjeri određuju njezin geopolitički položaj, tranzicijski procesi u zemlji i okolnosti raspada bivše državne tvorevine.

Prema međunarodnim procjenama Republika Hrvatska se svrstava, s obzirom na situaciju u regiji u krug zemalja visokog sigurnosnog rizika u pogledu organiziranog kriminala i korupcije. Praćenjem pojave fenomena organiziranog kriminala, od osamostaljenja Republike Hrvatske uočava se da organizirane kriminalne skupine vrše različita kaznena djela, poput krijumčarenja narkotika, oružja, ljudi, šverca visokotarifnih proizvoda, iznuda, ucjena, prisilne zaštite «reketa», korupcije, prijetnji do ubojstava. Protuzakonito stečenu imovinu, kriminalne skupine pokušavaju plasirati u atraktivne nekretnine i pojedine gospodarske djelatnosti. Time postižu legaliziranje «prljavog novca» i dodatno ga oplođuju tako da se pojedini nositelji organiziranog kriminala pojavljuju i prezentiraju kao uspješni poduzetnici.

Značajnija pojava i rast broja organiziranih kriminalnih skupina zabilježeni su početkom i sredinom devedesetih godina kada je određeni broj osoba iskoristio ratna zbivanja na području Republike Hrvatske. Te su osobe, baveći se krijumčarenjem roba i osoba, financijskim inženjeringom, pranjem novca, lihvaranjem, "reketom", iznuđivanjem i organiziranjem prostitucije i sl., pribavile znatna materijalna dobra koja pokušavaju ulagati u legalne financijske tokove. Taj proces provodi se osnivanjem ili kupnjom poduzeća, ugostiteljskih objekata ili ulaganjem "prljavog novca" za financiranje drugih kriminalnih djelatnosti.

Pojačano djelovanje organiziranog kriminaliteta uslijedilo je i nakon smirivanja sigurnosno-političkih prilika u regiji te ponovne uspostave tzv. "Balkanske rute" otvaranjem prometnih pravaca za povezivanje Zapadne Europe s Jugoistočnom Europom i Bliskim Istokom, upravo preko teritorija Republike Hrvatske koji postaje tranzitno područje za krijumčarenje visokotarifnih proizvoda, oružja, droge, motornih vozila, ljudi i druge krijumčarene robe. Velika materijalna dobit koju su pojedinci ostvarili počinjenjem kaznenih djela omogućila je isticanje pojedinih osoba koje u svom ponašanju ne skrivaju težnju za ustrojavanjem zločinačke organizacije koja bi se koristila za kontrolu određenog teritorija, provođenja određenih kriminalnih djelatnosti kao i kontrolu prihoda ostvarenih od određene kriminalne djelatnosti, kao i ulaganja u privrednu djelatnost (mjenjačnice novca, zaštitarske tvrtke, kockarnice, noćni klubovi, ugostiteljski objekti, prodaja vozila, nekretnine, i druge tvrtke različitog profila djelatnosti).

Najznačajniji i najprisutniji pojavni oblici tradicionalnog organiziranog kriminala u Republici Hrvatskoj su ilegalne migracije, krijumčarenje narkotika, krijumčarenje i ilegalna preprodaja oružja, te krivotvorenja odnosno distribucija krivotvorenog novca.

Prema saznanjima policije prikupljenim operativnim radom i provođenjem izvida kaznenih djela, organizirane kriminalne skupine u Republici Hrvatskoj surađuju međusobno ali i sa drugim kriminalnim skupinama sa područja istočnoeuropskih i zapadnoeuropskih zemalja, a posebice s kriminalnim skupinama koje djeluju na područjima zemalja nastalih raspadom bivše Jugoslavije. Povezanost tih skupina posebice je uočljiva kod krijumčarenja osoba, visokotarifnih roba, oružja, droga i ukradenih motornih vozila. Lideri i članovi tih skupina uglavnom su porijeklom iz zemalja nastalih raspadom SFR Jugoslavije.

Prema svojim karakteristikama organizirane kriminalne skupine u Republici Hrvatskoj pripadaju profesionalnom tipu kriminalnih udruženja koje se bave jednom ili više kriminalnih aktivnosti (krijumčarenja robe, osoba, oružja, droge, krivotvorenja, iznude i sl.). Njihovo djelovanje ne karakterizira posebna hijerarhijska struktura, subordinacija, plansko i kontinuirano djelovanje, konspirativnosti i sl.

Također djeluju kriminalna udruženja prilagodljivog tipa s fleksibilnom unutarnjom organizacijskom strukturom, područjima djelovanja i kriminalnim aktivnostima kojima se bave.

Postoje značajne razlike u statističkom iskazivanju stanja i kretanja ove vrste kriminaliteta u Republici Hrvatskoj između Ministarstva unutarnjih poslova i državnog odvjetništva. Naime, katalog kaznenih djela organiziranog kriminaliteta koji je propisan u članku 21. Zakona o Uredu za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta propisuje je daleko uži od statističkog praćenja Ministarstva unutarnjih poslova koje statistiku iskazuje za širi katalog kaznenih djela. Za potrebe ovog Plana uzeti su statistički podaci Ministarstva unutarnjih poslova.

U posljednjih nekoliko godina na području Republike Hrvatske bilježe se manje promjene u broju prijavljenih kaznenih djela. Tako su tijekom 2006. zabilježen je porast od 1,39% u odnosu na 2005. godinu, dok je u 2005. godini zabilježen pad od 6,47% u odnosu na 2004. godinu.

Glede strukture kriminaliteta se u posljednjih nekoliko godina bilježi blagi porast u odnosu na kaznena djela općeg kriminaliteta, zloporabe droga, organiziranog kriminaliteta, dok se nešto veći porast bilježi u vezi s kaznenim djelima gospodarskog kriminaliteta. Blagi pad broja kaznenih djela evidentiran je u odnosu na kaznena djela od posebnog sigurnosnog značaja.

U svezi sa suzbijanjem kaznenih djela organiziranog kriminaliteta posebna pozornost usmjerava se prema djelima pripremanim, planiranim ili počinjenim u sastavu grupe ili zločinačke organizacije, kao i ostalim pojavnim oblicima kriminaliteta s prisutnom tamnom brojkom. Ta kaznena djela uglavnom su vezana uz krijumčarenje osoba i trgovanje ljudima, krijumčarenje i ilegalnu trgovinu oružjem, krijumčarenje visokotarifnih proizvoda (duhanskih prerađevina, alkohola, i dr), krivotvorenje novca, vrijednosnih papira i znakova za vrijednost, te kaznenih djela vezanih uz otuđenje i krijumčarenje motornih vozila.

Republika Hrvatska je zbog svog geografskog položaja jedan od bitnih tranzitnih koridora kojim se koriste krijumčari osoba i trgovci ljudima. Krijumčarski kanali vode od zemalja Bliskog istoka preko Balkanskog poluotoka prema zemljama

Europske unije. U određenim slučajevima Hrvatska je i zemlja smještaja prije prebacivanja u Republiku Sloveniju. Analizom dosadašnjih slučajeva može se zaključiti da Hrvatska nije značajno ugrožena ovom vrstom kriminaliteta – posebice trgovinom ljudima – ali procjenjuje se da će Hrvatska primitkom u Europsku uniju biti sve više zemlja odredišta, što ukazuje na potrebu pravovremenog preventivnog postupanja nadležnih tijela.

Tržište u vezi s krijumčarenjem visokotarifnih proizvoda (cigareta, nafte, kave) u Hrvatskoj determinirano je stanjem u susjednim državama (Srbiji, Crnoj Gori, Bosni i Hercegovini, Makedoniji), gdje je životni standard niži nego u Hrvatskoj. Visokotarifna roba u Hrvatskoj je opterećena vrlo visokim posebnim porezima (trošarine), dok to nije slučaj u zemljama u okruženju. Stoga kriminalne grupacije ostvaruju iznimno visoke profite krijumčarenjem takvih roba na područje naše zemlje. Izvršenom analizom stanja i kretanja ove vrste kriminaliteta potvrđene su pretpostavke koje upućuju na to da se uglavnom vrši krijumčarenje duhanskih prerađevina domaće proizvodnje, iako se u posljednje vrijeme uočava prisutnost krijumčarenih cigareta strane proizvodnje.

U porastu je broj slučajeva stavljanja u optjecaj krivotvorenih kuna. Prema načinu izrade većina krivotvorenih novčanica izrađena je kompjuterskim postupkom i slabije je kvalitete. Analizom slučajeva može se zaključiti da se krivotvorene kune uglavnom izrađuju u Hrvatskoj. Međutim, otkriveno je i nekoliko slučajeva krivotvorenih novčanica kvalitetnije izrade, za koje se utvrdilo da su proizvedene izvan Republike Hrvatske. Nedugo nakon uvođenja eura otkrivene su prve krivotvorene, te je nakon kratkog vremena krivotvorenje europske valute postao jedan od značajnijih problema na području cijele Europe. Velika količina krivotvorenih eura potječe iz država jugoistočne Europe, prvenstveno Bugarske, a Hrvatska se smatra tranzitnom zemljom. Slična situacija je i s krivotvorenjima američkih dolara. Hrvatska je i cilj organiziranih skupina koje se bave distribucijom krivotvorenog novca, osobito tijekom turističke sezone. Krivotvorenje ostalih stranih valuta nije zastupljeno u značajnijoj mjeri.

Za krijumčarenje i ilegalnu trgovinu oružjem Republika Hrvatska je tranzitna zemlja i zemlja izvorišta. Iako posljednjih godina u manjoj mjeri, Hrvatska predstavlja i zemlju odredište krijumčarenog oružja. Unatoč dugogodišnjim aktivnostima provedenim u svrhu dobrovoljne predaje, u ilegalnom posjedu građana još se uvijek nalaze velike količine oružja. Takva situacija u značajnoj mjeri ugrožava opću sigurnost na području Republike Hrvatske na što ukazuje i podatak da se broj kaznenih djela u vezi sa zloporabom oružja ne smanjuje. Uvažavajući navedenu opasnost nameće se potreba za poduzimanjem svih aktivnosti s ciljem suzbijanje ovog pojavnog oblika kriminaliteta.

Sustavnim praćenjem problematike krađa i krijumčarenja motornih vozila u Republici Hrvatskoj u posljednjih nekoliko godina zamjetan je trend pada krađa motornih vozila, što na prosječnoj godišnjoj razini iznosi u prosjeku od pet do deset posto. Analizirajući opisano stanje može se zaključiti da djelatnici kriminalističke policije uglavnom uspješno izvršavaju svoje zadaće u detektiranju kriminalnih grupa koje se bave ovom vrstom kriminaliteta. To se može potkrijepiti i s nekoliko dovršenih kriminalističkih obrada gdje je u posljednjih pet godina uhićeno više organiziranih grupa koje se bave otuđenjem i krijumčarenjem motornih vozila s područja Republike Hrvatske, ali i sa područja Republike Slovenije, BiH, Srbije i Crne Gore i Republike Bugarske. Od ukupnog broja otuđenih motornih vozila godišnje ih se pronađe oko 50%. Od toga broja na graničnim prijelazima pronađe se tek oko 3%, iako se većina

tih vozila krijumčari u pravcu istoka, a samo se manji broj vozila preprodaje na području Hrvatske i to prvenstveno za rezervne dijelove. Može se očekivati da će Europska unija od Hrvatske i dalje tražiti dodatni angažman u razbijanju međunarodnih lanaca krijumčarenja motornih vozila tzv. «balkanskom rutom». Slijedom toga, a posebice u vezi s pomicanjem tzv. «Shengenska granica» prema istoku, vrše se pojačane aktivnosti u cilju bolje i efikasnije kontrole, kako na graničnim prijelazima prema istočnim zemljama, tako i po dubini teritorija Republike Hrvatske, a u koju svrhu je osnovana i Mobilna jedinica za provedbu nadzora državne granice MUP-a RH.

Kaznena djela organiziranog kriminaliteta s elementima nasilja (iznude, protupravne naplate i sl) odraz su specifičnih ekonomskih, društvenih i političkih prilika u Hrvatskoj. Do početka ratnih zbivanja pripadnici kriminalnih skupina nisu imali u vlasništvu niti jednu vrijedniju nekretninu ili pokretninu te su koristeći nastalu ratnu situaciju, tranzicijske procese, nedostatak odgovarajućih pravnih instrumenata, a uz široku mogućnost pranja novca imali idealne uvjete za nesmetani rad. Uporabom prijetnji i nasilja stekli su velika sredstva koja su ulagali u legalne djelatnosti. Bogaćenjem i korupcijom stjecali su i sve veću društvenu moć s tendencijom povezivanja sa političkim i gospodarskim strukturama. U današnje vrijeme organizatori navedenih kaznenih djela angažiraju druge osobe za počinjenje kaznenih djela, a sami se usmjeravaju prema legalnim aktivnostima uz povezivanje sa kriminalnim skupinama u inozemstvu.

Krijumčarenje opojnih droga je zasigurno jedan od najproduktivnijih vidova kriminalne djelatnosti organiziranog kriminala kako u svijetu tako i na području Europe, pa i Republike Hrvatske, a u bliskoj je povezanosti sa nizom drugih kriminalnih aktivnosti, poput krijumčarenja oružja, ljudi, terorizma i pranja novca. Stoga se suzbijanjem kriminaliteta droga nije moguće baviti izolirano i neovisno od suzbijanja drugih navedenih pojava oblika organiziranog kriminaliteta. Kriminalitet vezan uz zlouporabu opojnih droga sve se manje može promatrati u nacionalnim okvirima pojedine zemlje, budući da postoje značajnije poveznice između kriminalnih organizacija zemalja "proizvođača", zemalja kroz koje se opojna droga krijumčari, te zemalja tzv. potrošača. Problematika ponude u Republici Hrvatskoj nije izolirana, te ovisi i o situaciji na europskom, odnosno svjetskom ilegalnom tržištu opojnih droga. Prema statističkim podacima koji se odnose na kriminalitet vezan uz zlouporabu opojnih droga u vremenskom razdoblju od 2004. - 2006. godine, bilježi se lagani trend rasta, koji je rezultat stalnog povećanja ponude i potražnje za opojnim drogama na ilegalnom narko tržištu ali i pojačanim aktivnostima policije na suzbijanju ove vrste kriminaliteta.

Većina kaznenih djela organiziranog i gospodarskog kriminaliteta bitno su određena općim gospodarskim uvjetima u državi, posebice sadašnjim kontinuiranim procesom promjene strukture vlasništva i izrastanjem privatnog sektora kao nositelja gospodarske dinamike. Privatni sektor prvenstveno karakteriziraju upravo njegova dinamičnost, sposobnost brze prilagodbe trenutnim uvjetima i poduzetnost, a sve u cilju postizanja vlastitog interesa, odnosno materijalnog dobitka. Pored vlasničke transformacije, kao bitan čimbenik koji pridonosi izvršenju kaznenih djela iz domene gospodarskog kriminaliteta je financijska nedisciplina i velika nelikvidnost. Pored dosadašnjih uobičajenih pojava oblika gospodarskog kriminaliteta evidentiran je porast kaznenih djela u sferi kompjuterskog kriminaliteta i zaštite intelektualnog

vlasništva, te kaznena djela uzrokovana «sivom ekonomijom» u područjima prometa roba – trgovina (veleprodaja-maloprodaja), uvoz-izvoz, uslužnih djelatnosti, proizvodnje i ostalo, a koja se najčešće manifestiraju kroz neprijavljivanje ostvarenih prihoda, nabavci roba u inozemstvu mimo carinskog nadzora, izbjegavanjem plaćanja posebnih poreza na visoko tarifne robe (trošarine) te neplaćanje dužnih javnih prihoda. Prema statističkim pokazateljima ovog Ministarstva u odnosu na broj prijavljenih kaznenih djela iz domene gospodarskog kriminaliteta i korupcije u razdoblju 2004. – 2006. godine, evidentan je lagani porast kako prijavljenih kaznenih djela tako i osoba prijavljenih za njihovo počinjenje.

U razdoblju od 2004. do 2006. godine, Ured za sprječavanje pranja novca je, analizirajući sumnjive i gotovinske transakcije dostavljene Uredu od obveznika Zakona o sprječavanju pranja novca, otvorio ukupno 809 analitičkih predmeta. Daljnjom analitičkom obradom u 227 predmeta utvrđena je sumnja u pranje novca ili druge nezakonitosti te su predmeti dostavljeni u rad nadležnim tijelima. U istom razdoblju policija je podnijela kaznene prijave za ukupno 47 kaznenih djela Prikriivanja protuzakonito dobivenog novca iz čl. 279 KZ. U ovom razdoblju donesena je presuda protiv 3 osobe zbog KD iz čl. 279 KZ u vezi predikatnog kaznenog djela počinjenog u inozemstvu u vezi zlouporabe opojnih droga."

Imajući u vidu navedeno kao i činjenicu da je organiziranim kriminalnim skupinama immanentno obilježje fleksibilnosti i dinamike u odabiru nezakonitih aktivnosti kao i načinu njihova izvršenja, u cilju podizanja kvaliteta ukupnog postupanja u prikupljanju dokaza za potrebe sudskih postupaka nameće se potreba formiranja posebnih multidisciplinarnih timova, koji bi imali savjetodavnu i koordinativnu ulogu u provođenju kriminalističkih obrada.

Uvođenje i dosljedna primjena proaktivnog pristupa u praćenju aktivnosti organiziranih kriminalnih skupina, osnovna je pretpostavka učinkovitijeg i efikasnijeg otkrivanja i suzbijanja ove vrste kriminaliteta.

Uloga kriminalističke obavještajne analitike kroz aktivnosti sustavne i analitičke obrade operativnih saznanja iz djelokruga rada svih ustrojstvenih jedinica kriminalističke policije (informacije prikupljene u okviru međunarodne policijske suradnje povezane sa saznanjima iz predmeta drugih ustrojstvenih jedinica kao i sa saznanjima iz otvorenih izvora, i dr.), od velikog je značaja za ukupan rad kriminalističke policije.

Značaj analitičkih obrada nesporan je u odnosu na detektiranje novih pojava oblika organiziranog kriminaliteta, umreženost pojedinaca i grupa, detektiranje kriminalnih žarišta, utvrđivanje intenziteta djelovanja pojedinaca i grupa na pojedinom području, detektiranje ruta kretanja, kriminalne povezanosti sa inozemstvom i dr, a ujedno je osnova na kojoj se zasniva izrada procjene kako ukupnog stanja i kretanja kriminaliteta, tako i rizika opasnosti od organiziranog kriminaliteta za nadolazeće razdoblje.

Sukladno zakonskim ovlastima policije u odnosu na prikupljanje dokaza za učinkovit progon počinitelja kaznenih djela te obvezu prijavljivanja istih, u razdoblju od 2004. – 2006. godine za kazneno djelo Udruživanje za počinjenje kaznenog djela iz

članka 333. KZ-a (organiziranje i pripadnost grupi ili zločinačkoj organizaciji) prijavljeno je ukupno 793 osobe.

Posebna tijela koja sudjeluju u otkrivanju, prijavljivanju i progonu organiziranog kriminaliteta

1. Policija

U Ministarstvu unutarnjih poslova Republike Hrvatske, Ravnateljstvu policije, Upravi kriminalističke policije djeluje Odjel organiziranog kriminaliteta, koji je formiran još 1992. godine.

Njegova zadaća je da u suradnji s svim ostalim ustrojstvenim jedinicama Ministarstva unutarnjih poslova (posebice s Odjelom gospodarskog kriminaliteta i korupcije, Odjelom kriminaliteta droga, Odjelom općeg kriminaliteta, Odjelom za terorizma i ekstremnog nasilja, Odjelom posebnih kriminalističkih poslova, te Odjelom kriminalističke analitike), kao i sa drugim tijelima državne vlasti i policijama drugih zemalja, organizirano prikuplja podatke i izvješća koja ukazuju na razne oblike protuzakonitog ponašanja, te obrađuje i analizira prikupljena saznanja, poglavito ona koja ukazuju na kriminalno djelovanje kriminalnih udruženja, te koristi i ustupa na uporabu izvješća i raščlame potrebne za pripremu, planiranje i provođenje kriminalističkih obrada. Odjel organiziranog kriminaliteta u suradnji s drugim ustrojstvenim jedinicama priprema, planira i provodi kriminalističke obrade nad kriminalnim udruženjima koja djeluju na širem području Republike Hrvatske ili su povezane s inozemstvom; analizira stanje, kretanje i pojavne oblike kriminaliteta; iznalazi najučinkovitije metode za prevenciju i suzbijanje organiziranog kriminaliteta, te sudjeluje u izobrazbi kriminalističkih službenika koji rade na poslovima suzbijanja organiziranog kriminaliteta; obavlja nadzor nad radom policijskih uprava i pruža im stručnu pomoć; sudjeluje u izradi normativnih akata, izvješća i drugih stručnih materijala; te obavlja druge poslove iz područja suzbijanja organiziranog kriminaliteta.

U dvadeset policijskih uprava, u sastavu kriminalističke policije, djeluju odjeli, odsjeci, odnosno grupe za suzbijanje organiziranog kriminaliteta, što ovisi o kategoriji policijske uprave. Sredstva za rad navedenih odjela osiguravaju se kroz proračun Ministarstva unutarnjih poslova. Specijalizirana obuka policijskih službenika za suzbijanje organiziranog kriminaliteta osigurava se kroz redovne i izvanredne seminare i tečajeve koji se organiziraju u suradnji s Policijskom akademijom, te kroz međunarodne seminare koji se organiziraju u suradnji s policijama drugih zemalja, te vladinim i nevladinim organizacijama.

U okviru Matra-flex projekta su uz korištenje znanja i iskustva nizozemske policije, u tijeku pripreme radnje za izradu prijedloga preustroja kriminalističke policije. Reforma kriminalističke policije usmjerena je na poboljšanje institucionalnih i kadrovskih kapaciteta, sukladno standardima EU. Pri iznalaženju organizacijskog modela Uprave kriminalističke policije svakako će se imati u vidu postojeći organizacijski ustroj USKOK-a, kao središnjeg državnog tijela za borbu protiv organiziranog kriminaliteta.

2. Ured za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta

Nakon donošenja Zakona o Uredu za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta osnovan je Ured, koji je započeo s radom 03. prosinca 2001. kao posebno državno odvjetništvo sa sjedištem u Zagrebu s nadležnošću za cijelo područje Republike Hrvatske. Nadalje, posebnost Ureda u odnosu na druga, redovna, državna odvjetništva očituje se i u činjenici da osim poslova državno-odvjetničke naravi koje u okviru Odjela tužitelja obavljaju zamjenici ravnatelja – državno odvjetnički dužnosnici, u svojem sastavu ima i još tri odjela koje ne poznaje ustroj ostalih državnih odvjetništava. To su Odjel za istraživanje i dokumentaciju, Odjel za sprječavanje pojava korupcije i odnose s javnošću i Odjel za međunarodnu suradnju i zajedničke istrage. Odjel tužitelja radi efikasnijeg provođenja svojih državno-odvjetničkih ovlasti u svojem sastavu ima tri Odsjeka – u Osijeku, Rijeci i Splitu.

Poslovi Odjela tužitelja sastoje se od klasičnih državno-odvjetničkih zadaća usmjerenih na kazneni progon počinitelja kaznenih djela koruptivne naravi, pripadnika grupa i zločinačkih organizacija uključujući počinitelje kaznenih djela tradicionalno vezanih uz poimanje organiziranog kriminala, pa i transnacionalnog. Uz to jedna od važnih zadaća je i kazneni progon počinitelja onih kaznenih djela koja su vezana uz počinjenje kaznenih djela organiziranog kriminala i usmjerena su na onemogućavanje kvalitetnog vođenja pred kaznenih i kaznenih postupaka protiv njihovih počinitelja i prikrivanje prihoda stečenih tim djelima.

Uloga ostalih Odjela jest da svojim djelovanjem na preventivnoj osnovi, prikupljanjem podataka i ustrojavanjem baze tih podataka i njihovom analizom, te kroz međunarodnu suradnju pruže logističku potporu radu Odjela tužitelja.

Kako su dosada stečena iskustva u radu Ureda ukazala na potrebu preciznijeg određivanja zakonom propisanih odnosa između Ureda i redarstvenih vlasti, Porezne uprave, Ureda za sprječavanje pranja novca, Carine i svih ostalih državnih tijela u čije zadaće, izravno ili neizravno, doprinose ostvarivanju funkcije USKOK-ovih tužitelja u kaznenom progonu počinitelja kaznenih djela, prije svega, organiziranog kriminala, kao model kojim se unapređuje zajednički rad prihvaćeno je zaključivanje protokola o suradnji. Do sada su zaključeni takvi protokoli o suradnji s Ravnateljstvom policije i Poreznom upravom, a i planira ih se zaključiti i s drugim relevantnim državnim tijelima.

Spoznaja o koristoljubivim motivima počinjenja kaznenih djela od strane organiziranih kriminalnih skupina nametnula je potrebu daljnjeg dopunjavanja organizacijskog sastava Ureda financijskim stručnjacima sa zadaćama pomoći tužiteljima u koordinaciji rada nadležnih državnih tijela na traganju i otkrivanju imovine pripadnika organiziranih skupina radi njezina prisilnog osiguranja i oduzimanja.

3. Ured za sprječavanje pranja novca

Ured za sprječavanje pranja novca je specijalizirana financijska obavještajna jedinica (FIU: Financial Intelligence Unit) koja se bavi prikupljanjem podataka o gotovinskim i sumnjivim transakcijama za koje se smatra (i koje su određene Zakonom o sprječavanju pranja novca) da u sebi sadrže ili mogu sadržavati indicije na kazneno

djelo pranja novca ili predikatna kaznena djela za pranje novca, te provodi administrativni nadzor primjene mjera protiv pranja novca kod obveznika Zakona.

Analizom tih podataka, dostavljaju se obavijesti o sumnjivim transakcijama u daljnji rad nadležnim tijelima te zajedno s njima poduzimaju mjere za sprječavanje pranja novca.

4. Ostala državna tijela

Sigurnosno obavještajni sustav RH u okviru zakonom utvrđenog djelokruga rada i smjernica utvrđenih od Vijeća za nacionalnu sigurnost kao i odluka Savjeta za koordinaciju sigurnosno-obavještajnih agencija, daje kvalitetnu podršku u borbi protiv organiziranog kriminala dostavljanjem procjena i podataka o djelovanju zločinačkih organizacija i skupina, provođenjem sigurnosnih provjera koje su bitne u prevenciji korupcije te na druge načine, koristeći se raspoloživim materijalno-tehničkim resursima, metodama i sredstvima rada i kadrovskim potencijalom koji je već u dobroj mjeri educiran i angažiran i na ovoj problematici.

Nadalje, Zavod za sigurnost informacijskih sustava ima zadaću da u suradnji s sigurnosnim službama predlaže, usklađuje i koordinira komunikacijske protokole među tijelima državne vlasti, što je od posebne važnosti u području pitanja vezanih uz zaštitu podataka te stvaranje nacionalne baze podataka.

U ostalim službama kao što su to Carinska uprava, Devizni inspektorat, Porezna uprava, ne postoje posebni odjeli za suzbijanje organiziranog kriminaliteta. Ove službe osnovale su posebne specijalizirane odjele za otkrivanje i prijavljivanje kaznenih djela, tako da odjeli mogu samostalno otkrivati i prijavljivati ova kaznena djela, ali i učinkovito pomoći policiji kao glavnom nositelju otkrivanja u otkrivanju i prijavljivanju kaznenih djela organiziranog kriminaliteta.

U Ministarstvu financija – Državnoj riznici ustrojen je Odsjek za suzbijanje nepravilnosti i prijevara – AFCOS. Ovo tijelo je nadležno za koordinaciju zakonodavnih, upravnih i operativnih aktivnosti s ciljem zaštite financijskih interesa Europske unije. S tim u svezi ono je zaduženo za neposrednu suradnju s Općom upravom Europske komisije za suzbijanje prijevara (OLAF).

IV

PLAN KONKRETNIH MJERA

Mjere za suzbijanje organiziranog kriminaliteta određuju strateški pristup borbi protiv organiziranog kriminala a temelje se na analizi stanja i kretanja cjelokupnog kriminaliteta u Republici Hrvatskoj, te organiziranog kriminaliteta i korupcije. Cilj konkretnih mjera je višestruk, te one smjeraju prevenciji; jačanju zakonodavnih okvira; jačanju kadrovskih i materijalnih uvjeta u tijelima zaduženim za njegovo suzbijanje; jasnom određenju prava i obveza između tijela zaduženih za njegovo suzbijanje; te unapređenja cjelokupnog sustava kaznenog progona na ovom području. Planom konkretnih mjera određuju se prioriteta na ovom području te stoga i posebno ističu mjere koje je nužno poduzeti.

Na sadržaj i provedbu predloženih mjera utječu dvije činjenice koje je potrebno istaknuti: prva je da sve one predstavljaju cjelinu te njihovo ukupno ostvarenje - provođenje može unaprijediti aktivnosti na području suzbijanja i prevencije organiziranog kriminaliteta te druga činjenica da na sadržaj i način provedbe značajno

utječe stvarno kretanja organiziranog kriminaliteta a koje se samo procjenjuje temeljem statističkih pokazatelja jer ne postoji studija temeljem kojeg bi se organizirani kriminalitet obuhvatio u cjelini.

• Radi preveniranja, otkrivanja, učinkovitog suzbijanja i kaznenog progona pripadnika organiziranih skupina, policija, druga nadležna državna i pravosudna tijela dužna su svaki u svojoj nadležnosti i zajedno provesti slijedeće mjere:

1. Prevencija

Budući da učinkovito suzbijanje organiziranog kriminaliteta nije moguće ostvariti samo represijom, te da sprječavanje odnosno reduciranje okolnosti u kojima organizirani kriminal djeluje nije manje važno od njegovog suzbijanja, potrebno je da pored poduzimanja kaznenog progona koji ima za cilj utvrđivanje počinitelja i izricanje kazne počinitelju kaznenog djela, tijela kaznenog progona i druga državna tijela potrebnu pažnju usmjere na jačanje prevencije kriminaliteta.

Za ostvarivanje prevencije u suzbijanju organiziranog kriminaliteta i korupcije, od velike je važnosti poduzeti mjere protiv korupcije te ojačati ulogu raspoloživih kontrolnih i nadzornih mehanizama sustava.

Identifikacija novih područja djelovanja organiziranog kriminaliteta, te sukladno tome poduzimanje potrebnih mjera i radnji da bi se takvo djelovanje spriječilo također je značajno za ostvarivanje prevencije.

U cilju prevencije potrebno je utvrditi stvarno stanje organiziranog kriminaliteta primjenom ujednačene metodologije praćenja kaznenih djela organiziranog kriminaliteta. Pri tom treba imati u vidu slijedeće indikatore organiziranog kriminaliteta: razinu organiziranosti imajući u vidu: teritorijalni aspekt (domaći i međunarodni) te pojedine oblike organiziranog djelovanja imajući u vidu različite aspekte društvenog i gospodarskog djelovanja pravnih i fizičkih osoba, identifikaciju klasičnih oblika djelovanja organiziranog kriminaliteta te novih i propulzivno – lukrativnih oblika u kojima se javlja organiziran kriminalitet.

Poradi realizacije navedenog potrebno je izraditi i provesti odgovarajući istraživačke projekt / projekte, koji će odgovoriti i na pitanje o stvarnoj ugroženosti Republike Hrvatske.

Prosudba ugroženosti treba sadržavati prosudbu dinamike kretanja organizirane kriminalne djelatnosti u predstojećem razdoblju, kako onih protuzakonitih aktivnosti koje sa političkog i gospodarskog aspekta narušavaju nacionalnu sigurnost RH, tako i onih protupravnih ponašanja koja po svojim prouzročnim posljedicama ne spadaju u prioritet u suzbijanju na nacionalnoj razini, ali su od posebnog interesa na subregionalnoj razini, razini EU te u tom kontekstu predstavljaju globalnu društvenu prijetnju.

Na osnovu izrađene procjene ugroženosti potrebno je uvažavajući pri tom i specifične regionalne ili globalne probleme odrediti prioritete za suzbijanje organiziranog kriminaliteta.

NOSITELJ: MUP; USKOK; MF; SOA ;
ROK: 2007/2008

2. Edukacija

Budući da transnacionalni kriminal danas karakterizira izuzetna dinamičnost, a pripadnici organiziranih skupina koriste sve mogućnosti koje im pruža suvremena tehnologija i razvijeni svijet komunikacija, pa ne postoji niti jedno područje koje te skupine ne koriste za svoje ilegalne aktivnosti u svrhu brzog stjecanja nezakonite dobiti, prisutna je realna opasnost zlouporabe modernih oblika financijskog poslovanja kao što su Internet bankarstvo, Internet trgovanje vrijednosnicama i sl. Proizvodi ubrzanog tehnološkog razvoja su unatoč visokoj cijeni dostupni nositeljima organiziranog kriminaliteta spremnih na zloupotrebu novih tehnoloških mogućnosti i razvijanje inovativnih oblika organiziranog kriminala. Radi se o globalnoj prijetnji društvu u cjelini. Stoga je potrebno kontinuirano provoditi specijalističku edukaciju i nadogradnju informatičko-analitičkih alata, te u tu svrhu osigurati nužna dodatna sredstva.

Posebnu pozornost potrebno je posvetiti pripremanju i provedbi sustavnih oblika zajedničke edukacije u svezi problematike organiziranog kriminaliteta i njegovih novih fenomenoloških oblika. Nužna je edukacija djelatnika policije, pravosuđa i svih drugih državnih tijela koja sudjeluju u procesu suzbijanja organiziranog kriminala, budući da bez stalne edukacije i poznavanja novih načina djelovanja organiziranih skupina, tijela otkrivanja i pravosudna tijela ne mogu učinkovito djelovati.

Imajući u vidu činjenicu da je pored dosada uobičajenih pojava oblika u domeni gospodarskog kriminaliteta, značajan porast kaznenih djela u sferi kompjuterskog kriminaliteta i zaštite intelektualnog vlasništva, kontinuirana specijalistička edukacija i kadrovsko ekipiranje sa stručnjacima iz pojedinih područja bankarstva, međunarodnog platnog prometa i vrijednosnica, radi poznavanja razvijenijih oblika financijskih poslovanja, a također i modernizacija softversko - informatičke potpore u cilju sprječavanja zloupotrebe novih tehnologija i novih oblika organiziranog kriminala vezanog uz različite vrste računalnih prijevara, preduvjet je za efikasno i učinkovito otkrivanje i suprotstavljanje novim sofisticiranim pojavnim oblicima organiziranog kriminaliteta.

U cilju ostvarivanja multidisciplinarnog pristupa u rješavanju ovog ozbiljnog društvenog problema te razvoja i usvajanja najboljih praksi, potrebno je osigurati razmjenu znanja i iskustava između nadležnih tijela na lokalnoj, regionalnoj i međunarodnoj razini.

Podizanje javne svijesti o tom pitanju kao i stvaranje društvene klime i okruženja koje afirmira pozitivne vrijednosti društva, te sužava prostor u kojem djeluje organizirani kriminal u Republici Hrvatskoj, također će u preventivnom smislu pozitivno djelovati na otkrivanje ove vrste kriminaliteta.

NOSITELJ: Nadležna državna tijela;
ROK: TRAJNO

3. Razvoj strategije i propisa

Stvaranje odgovarajućeg zakonodavno pravnog okvira kao i institucionalna izgradnja predujet su učinkovitim suprotstavljanju organiziranom kriminalu. U tom cilju pojedina zakonska rješenja potrebno je izmijeniti ili dopuniti.

S obzirom na potrebu definiranja posebnih strateških smjernica i plana aktivnosti usmjerenih na sprječavanje pranja novca, predviđeno je donošenje Akcijskog plana za borbu protiv pranja novca i financiranja terorizma, koji će sadržavati konkretne mjere i aktivnosti u odnosu na otkrivanje i sprječavanje pranja novca i terorizma, tijela nadležna za njihovu provedbu kao i rokove izvršenja.

Kako je jedan od ciljeva organiziranih zločinačkih skupina korumpiranje pojedinaca u državnim tijelima radi lakšeg djelovanja i izbjegavanja kaznenog progona to je radi zaštite tajnosti istraga i prikupljanja i analize podataka o organiziranom kriminalu potrebno donijeti konkretne i jasne propise o zaštiti podataka, ali i o dužnostima zaposlenih u tim tijelima. Radi usuglašavanja unutarnjeg zakonodavstva potrebno je čim prije ratificirati Dodatni protokol Konvencije VE o inkriminiranju djela rasističke i ksenofobne naravi počinjenih putem računalnih sustava.

Kazneni zakon je potrebno izmijeniti na način da se zakonske odredbe usklade s PIF Konvencijom koja štiti financijske interese EU (Prvenstveno kazneno djelo prijevare te druga relevantna kaznena djela), kao i sa odredbama Međunarodne konvencija o sprječavanju akata nuklearnog terorizma.

U tijeku je postupak za donošenje izmjena i dopuna Zakona o kaznenom postupku. Prijedlozi najznačajnijih zakonskih izmjena odnose se na usklađivanje Zakona sa odredbama Konvencije o cyber kriminalu, kao i na proširenje kataloga posebnih izvidnih mjera te vremena trajanja spomenutih mjera.

Nužno je izmijeniti i Zakon o Uredu za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta. Između ostalih izmjena potrebno je unijeti izmjenu koja propisuje nadležnost USKOK-a i za kazneno djelo zlouporaba položaja iz koristoljublja od strane službene osobe, te unijeti odredbe koje će omogućiti razrješenje zamjenika ravnatelja koji ne pokazuju osobite sklonosti za istraživanje teških i složenih kaznenih djela iz domene organiziranog kriminaliteta i korupcije.

Također je potrebno donijeti novi Zakon o izvršenju kaznenih sankcija kojim bi trebalo riješiti pitanje oduzimanja i upravljanja kako privremeno tako i trajno oduzetom imovinom.

Poradi usklađivanja sa važećim međunarodnim standardima na području sprječavanja pranja novca predviđeno je i donošenje novog Zakona o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma.

NOSITELJ: MP; MUP; DORH; MF;
ROK: 2007/2008

4. Sprječavanje pranja novca

Cilj i glavna pokretačka snaga organiziranog kriminala je stjecanje financijske dobiti. Karakteristika zločinačkih skupina je da su dobro organizirane i da djeluju poput trgovačkih društava. S obzirom na njihovu strukturu i dobru organiziranost zločinačke skupine teže prodoru u različita područja djelovanja u kojima postoji mogućnost brzog bogaćenja i nelegalnog stjecanja koristi, najčešće vezana uz gospodarstvo. Nelegalan profit stečen krijumčarenjem i nedopuštenom trgovinom drogom, robom i ljudima, ulaže se u one zakonite djelatnosti preko kojih se ostvaruje brzi obrtaj sredstava, te se tako oprana sredstva potom ulažu u legalne gospodarske tokove.

Stoga je gospodarski kriminal (krivotvorenje, prijevare povezane s PDV-om i ostale porezne prijevare, povrede autorskih prava), uz koji se redovito pojavljuje korupcija kao popratna pojava i sredstvo u funkciji realizacije nezakonito stečene dobiti, dominantna sfera djelovanja zločinačkih organizacija.

Pranje dobiti stečene izvršenjem kriminalnih radnji preduvjet je daljnjeg ulaganja nelegalno stečene koristi u legalne gospodarske tokove. Opranim novcem sve dublje se prodire u gospodarske i političke strukture društva, stječe financijska i politička moć, te disperziraju nezakonite aktivnosti.

Sužavanjem mogućnosti da se opran prljavi novac kao legalno stečena zarada dalje ulaže u legalne gospodarske tokove, smanjuje se područje djelovanja kriminalnih skupina. To je moguće ostvariti samo ukoliko se koriste svi raspoloživi zakonski mehanizmi zaštite financijskog i nefinancijskog gospodarskog sustava.

U cilju stvaranja administrativnih i tehničkih pretpostavki za otkrivanje kaznenih djela u svezi pranja novca potrebno je za provođenje financijskih istraga i otkrivanje kaznenih djela povezanih sa pranjem novca, institucionalno ojačati nadležna državna tijela, osnivanjem novih specijalističkih odjela i odsjeka te provesti stručno osposobljavanje kadrova zaduženih za praćenje spomenute problematike.

Sprječavanje pranja novca kao i sprječavanje korupcije od preventivnog je značaja za suzbijanje organiziranog kriminaliteta.

Iako je poradi harmonizacije sa odredbama Konvencije Ujedinjenih Naroda protiv transnacionalnog organiziranog kriminaliteta, u cilju stvaranja zakonskih pretpostavki za učinkovitije suprotstavljanje organiziranom kriminalitetu i korupciji, novelirano hrvatsko kazнено zakonodavstvo u smislu omogućavanja lakšeg dokazivanja pripadnosti zločinačkim organizacijama i stvaranja uvjeta za učinkovitije djelovanje na njihovu razotkrivanju i suzbijanju, te uvođenja ekstenzivnog oduzimanja nezakonito stečene imovinske koristi, a doneseni su i neki zakoni koji predstavljaju novinu u hrvatskom pravnom sustavu u smislu kaznenog sankcioniranja određenih nezakonitih ponašanja, nužno je provesti daljnju reformu kaznenog postupka kao i revidiranje određenih odredbi poreznih i drugih zakona, s ciljem jače zaštite financijskog sustava od korištenja u svrhu pranja novca te stvaranja djelotvornog sustava borbe protiv pranja novca.

NOSITELJI: MUP; DORH.; USKOK; MF; URED ZA SPRJEČAVANJE PRANJA
NOVCA;
ROK: 2007/2008

5. Oduzimanje imovinske koristi stečene kaznenim djelom

Privremeno oduzimanje („zamrzavanje“) i oduzimanje nezakonito stečene imovinske koristi, najvažniji su mehanizmi u funkciji suzbijanja organiziranog kriminaliteta i sprječavanja pranja novca. Pretpostavka za primjenu ovih mjera je provođenje financijskih izvoda, sa ciljem sustavnog traganja za nelegalno stečenom imovinom, njezinom identifikacijom, i zamrzavanjem te oduzimanjem imovinske koristi stečene kaznenim djelom u kaznenom postupku, primjenom instituta „proširenog“ oduzimanja imovinske koristi stečene kaznenim djelom od strane pripadnika grupe ili zločinačke organizacije, kao i identificiranja druge imovine prema kojoj bi se mogle primijeniti mjere osiguranja u svrhu konačne naplate protuvrijednosti imovinske koristi ukoliko istu nije moguće oduzeti.

Za postizanje navedenog cilja, nužno je razviti zajedničke metoda rada policije, pojedinih tijela Ministarstva financija i državnog odvjetništva, te u tom smislu provoditi kontinuirane i institucionalizirane edukacije iz područja financijskih istraga, namijenjene službenicima u svim državnim tijelima koja su u nekom od segmenata svoga rada nadležni za otkrivanje i suzbijanje kaznenih djela iz domene organiziranog kriminaliteta.

Za djelotvornije i učinkovitije otkrivanje, suzbijanje i kazneno procesuiranje svih oblika organiziranog kriminaliteta, nužno je osigurati institucionalne preduvjete te u cilju daljnjeg razvoja kapaciteta, provesti potrebne aktivnosti usmjerene na reorganizaciju postojećih ustrojstvenih struktura. Pri tom je važno imati u vidu potrebu za ustrojavanjem međusobno kompatibilnih ustrojstvenih jedinica unutar nadležnih državnih institucija.

Sukladno obvezama preuzetim na regionalnom sastanku Ministara unutarnjih poslova, Ministra sigurnosti i visokih dužnosnika Vlada i uprava JI Europe, održanom u rujnu 2005. godine na Brijunima, potrebno je poradi realizacije regionalnih strateških odrednica u odnosu na sredstva borbe protiv organiziranog i gospodarskog kriminaliteta, osnovati službu s mandatom za oduzimanje i upravljanje sa privremeno oduzetom i oduzetom imovinom. Na taj način bi se institucionalno reguliralo upravljanje i raspolaganje privremeno i trajno oduzetom imovinom.

NOSITELJ: MP;MINISTARSTVO FINACIJA; MUP; DORH; USKOK;
ROK: 2007/2008

6. Sprječavanje korupcije

S obzirom na prisutnost korupcije u različitim područjima društvenog života, koja je prema istraživanju javnog mijenja i percepciji javnosti najprisutnija u oblasti sudstva, zdravstva, lokalne samouprave i političkih stranaka, te joj je podložan veliki broj različitih

društvenih skupina, nije samo incidentnog, nego sustavnog značenja.

Imajući u vidu opasnost koju korupcija predstavlja za društveni, gospodarski i politički razvitak, i daljnji nastavak demokratizacije društva, te evidentnu uzročnu posljedičnu povezanost između raširenosti korupcije i sveukupnog razvitka društva i

njegove stabilnosti, Vlada RH je usvojila Nacionalni program suzbijanja korupcije za razdoblje 2006 – 2008 godine, u kojem je definirala jasne ciljeve, potrebne mjere za realizaciju, kao i institucije zadužene za njihovu provedbu.

-Ovaj Nacionalni program ističe odlučnost vlasti za osposobljavanje institucija da u okviru svoje redovite djelatnosti poduzimaju mjere za sustavno suzbijanje korupcije podjednako usmjerenih na prevenciju kao i na represivne aktivnosti sustava. Težište djelovanja je na prevenciji i sistemskim reformama, a stalno efikasnije i brže djelovanje tijela otkrivanja, progona i kažnjavanja, nužan je i važan korektiv.

Pojedinačni ciljevi cjelovite provedbe spomenutog Programa posebno se odnose na izdvajanje i sankcioniranje korumpiranih, jačanje profesionalne etike u državnoj i lokalnoj upravi, te malom i srednjem poduzetništvu i gospodarstvu, osiguranje uvjeta za podizanje odgovornosti javne uprave koja treba biti u službi građana kao i vraćanje povjerenja građana u lokalnu i državnu vlast.

U kompleksu mjera za suzbijanje korupcije svaka pojedina mjera je razrađena u smislu naznake konkretnih aktivnosti potrebnih za njezinu provedbu, te su naznačena državna tijela nadležna za izvršenje kao i rokovi za njihovu provedbu.

Spomenute mjere su usmjerene na poduzimanje niza sustavnih aktivnosti kako bi se na političkom, gospodarskom i demokratskom planu razvoja društva, ostvarila institucionalna razina razvoja na kojoj su reducirani uvjeti koji pogoduju razvoju ove izuzetno štetne društvene pojave. Strategija borbe protiv korupcije temeljena je na prepoznavanju njezinih pojavnih oblika, rizika i opasnosti kao i uvjeta u kojima nastaje i egzistira, te definiranju aktivnosti usmjerenih na uklanjanje uvjeta u kojima korupcija uspijeva.

Poradi realizacije definiranih ciljeva, nadležna državna tijela izvršne i sudbene vlasti navedena u Nacionalnom programu za suzbijanje korupcije, zadužena su za donošenje akcijskih planova kojima će u okviru svoje nadležnosti definirati konkretne zadatke i aktivnosti namijenjene provedbi programskih ciljeva.

U provođenju mjera predviđenih za borbu protiv korupcije svakako je važno intenzivirati suradnju između državnih tijela zaduženih za njihovu provedbu u smislu simultanog i koordiniranog djelovanja u prioritetnim područjima. Za koordiniranje i usmjeravanje aktivnosti usmjerenih na provedbu mjera predviđenih Nacionalnim programom suzbijanja korupcije, nadležno je Ministarstvo pravosuđa, Republike Hrvatske.

NOSITELJ: MP; i druga državna tijela navedena u Programu suzbijanja korupcije;
ROK: 2007/2008

7. Koordinacija rada policije, pojedinih službi Ministarstva financija i Državnog odvjetništva (USKOK-a)

Od posebne je važnosti suradnja i koordinacija između nadležnih tijela na državnoj razini, jer je bez toga nemoguće postići ozbiljniji iskorak u suzbijanju

organiziranog kriminaliteta. Pozitivan rezultat traži interaktivan pristup svih koji su uključeni u proces suzbijanja ove vrste kriminaliteta, s time da je u radu na konkretnim slučajevima nužan timski i specijalistički pristup. Takva suradnja mora omogućiti policiji i drugim tijelima (porezna uprava, carina i dr.) s jedne strane, a Državnom odvjetništvu s druge strane, bolje razmjenjivanje informacija i usklađeno djelovanje, zbog čega je potrebno razviti sustav brzog protoka informacija između svih sudionika procesa.

Ured za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta u suglasnosti s Glavnim državnim odvjetnikom Republike Hrvatske nadležan je i odgovoran za koordinaciju borbe protiv organiziranog kriminala.

Ukazuje se potreba ustrojavanja posebnih odjela za financijske istrage i pranje novca u pojedinim državnim tijelima. Povezivanjem takovih odjela postojeći pravni okvir učinkovito bi se stavio u funkciju sankcioniranja financijskog kriminala i pranja novca povezanog sa organiziranim kriminalom, uz uvođenje modernih instrumenata i pristupa.

Kako je koordinirano i interaktivno djelovanje svih nadležnih institucija u procesu otkrivanja kaznenih djela i kaznenog procesuiranja počinitelja kaznenih djela iz domene organiziranog i gospodarskog kriminala pretpostavka uspješnom suprotstavljanju ovoj vrsti kriminaliteta, u složenijim i zahtjevnijim kriminalističkim obradama preporuka je da se formiraju posebni neformalni multidisciplinarni timovi koji bi imali savjetodavnu i koordinativnu ulogu. Time bi se izbjeglo neusklađeno i po nekada preuranjeno postupanje prema kriminalnim grupama koje su predmet obrade, a isto tako bi se time podigla kvaliteta ukupnog postupanja te prikupljanja dokaza koji bi se koristili u kasnijem sudskom postupku. Ovakav pristup usmjerio bi se na primjenu proaktivnog pristupa prema organiziranim kriminalnim skupinama i pojedincima koji se dovode u vezu s njima.

NOSITELJI: DORH; MUP; MF;
ROK: 2007/2008

8. Stvaranje nacionalne baze podataka i protokola za razmjenu podataka između policije, nadležnih službi Ministarstva financija i Državnog odvjetništva (USKOKA)

Budući da su operativni sporazumi o međusobnoj suradnji između državnih tijela nadležnih za otkrivanje kaznenih djela i kazneni progon počinitelja kaznenih djela iz domene organiziranog i gospodarskog kriminaliteta potpisana, potrebno je u cilju bolje koordinacije i zajedničkog rada na suzbijanju kriminaliteta općenito, a posebno organiziranog kriminaliteta i korupcije, izraditi te primjenjivati protokole kojima bi se definirao način prikupljanja i međusobne razmjene podataka, uvjeti međusobnog korištenja evidencija kao i formiranje zajedničke baze podataka o organiziranom kriminalitetu i njegovim nositeljima.

Otkrivanje i kazneni progon organiziranih skupina i njihovih članova traži brzu i stalnu razmjenu podataka između nadležnih državnih tijela o njihovom djelovanju.

Nužno je uspostaviti mehanizme prikupljanja i analize operativnih podataka u odnosu na ukupno stanje organiziranog kriminaliteta koji će biti dostupni na nacionalnoj razini za potrebe istrage i kaznenog progona, kao i uspostaviti mehanizme prikupljanja i analize podataka empirijskog karaktera o ukupnom stanju organiziranog kriminaliteta, u skladu sa postojećom zakonskom regulativom o zaštiti podataka. Na takav način prikupljeni podaci dati će sliku stanja organiziranog kriminala u državi te pomoći izvršnim tijelima u borbi protiv organiziranog kriminaliteta.

Izrada i donošenje protokola i sporazuma između svih institucija nadležnih i uključenih u borbu protiv korupcije i organiziranog kriminaliteta kojim će biti regulirana međusobna razmjena i korištenje, kao i povezivanje baza podataka, te uspostava kontaktnih točaka u tim institucijama očekivano bi trebalo pridonijeti njihovom efikasnijem radu.

Baze podataka prikupljenih i analiziranih na opisani način biti će raspoloživi i dostupni za potrebe istraga i sudbenog progona na nacionalnoj razini, ali će ih se po potrebi u skladu s međunarodnim ugovorima, moći učinkovito koristiti i razmjenjivati sa drugim državama.

PRIJEDLOG : NOSITELJ MP; DORH; USKOK; MUP; MF;
ROK: 2007/2008

9. Međunarodna i regionalna suradnja

9. 1. Operativna suradnja policije i drugih državnih tijela na otkrivanju u sprečavanju prekograničnog kriminaliteta

Borba protiv pranja novca i organiziranog kriminaliteta nije moguća bez adekvatne međunarodne suradnje na svim razinama. Kada se provode ciljane kriminalističke obrade transnacionalnog organiziranog kriminaliteta potrebno je u okviru međunarodne policijske suradnje intenzivirati suradnju s EUROPOL-om koji bi pritom imao koordinativnu ulogu.

U cilju implementacije Sporazuma o operativnoj i strateškoj suradnji između Republike Hrvatske i EUROPOL-a, koji je u svrhu uspostave intenzivnije suradnje Ministarstva unutarnjih poslova RH s EUROPOL-om, dana 13. siječnja 2006. godine potpisan u Beču, a 30. lipnja 2006. godine ratificiran od strane Hrvatskog Sabora, te stupio na snagu 16. kolovoza 2006. godine, potrebno je provesti potrebne aktivnosti usmjerene na daljnju implementaciju ovog sporazuma.

Također je u cilju provedbe zajedničkih operativnih akcija i projekata usmjerenih na suzbijanje organiziranog kriminaliteta, potrebno intenzivirati i drugu međunarodnu i regionalnu policijsku suradnju putem INTERPOL-a, SECI-inicijative, SEECP-a (South East European Co-operation Process-a).

NOSITELJ: MUP; MF;
ROK: TRAJNO.

9.2. Multilateralna i regionalna suradnja s pravosudnim tijelima drugih

država

Neosporno je da zločinačke skupine djeluju većinom transnacionalno pa je za učinkovit kazneni progon počinitelja nužna neposredna razmjena podataka i međusobna pravna pomoć između državnih odvjetništava i sudova pojedinih zemalja.

Da bi pravosudna tijela Republike Hrvatske mogla neposredno primati i pružati pravnu pomoć u skladu s Europskom konvencijom o uzajamnoj sudskoj pomoći u kaznenim stvarima (Međunarodni ugovori br. 4/99) potrebno je razmotriti mogućnost pokretanja postupka za povlačenje izjave na članak 15. Europske konvencije o uzajamnoj sudskoj pomoći u kaznenim stvarima.

Pored navedenog nužno je razvijati neposredne kontakte između pravosudnih tijela država u regiji, te olakšati razmjenu podataka preko određenih referentnih točaka odnosno tijela koja će međusobno komunicirati.

Budući je samo zajedničkim koordiniranim djelovanjem policije i pravosudnih tijela moguće spriječiti transnacionalni organizirani kriminalitet, potrebno je u cilju brze razmjene informacija i kaznenog progona članova zločinačkih skupina, nastaviti i razvijati pravosudnu suradnju u okviru Savjetodavne skupine tužitelja 12 zemalja jugoistočne Europe – SEEPAG-a. Hrvatski predstavnici nastavit će s aktivnim sudjelovanjem u okviru EJNI-a (Europska pravosudna mreža) - neinstitucionalna mreža sudaca, tužitelja i službenika izvršne vlasti nadležnih za međunarodnu pravnu pomoć u kaznenim stvarima na razini država članica EU, kao i u okviru Procesu suradnje u jugoistočnoj Europi – SEECP-a, kroz sudjelovanje u osnivanju Regionalnog vijeća za suradnju (RCC).

U okviru Radnog stola 3. Pakta o stabilnosti predstavnici Ministarstva pravosuđa, Državnog odvjetništva, sudova i Ministarstva unutarnjih poslova, nastaviti će se sudjelovanjem u radu SPAI-a (Stability Pact Anti-corruption Initiative), čiji rad je usmjeren na jačanje regionalne suradnje u borbi protiv korupcije razmjenom najbolje prakse među državama članicama. U skladu sa pokrenutom inicijativom za transformiranje SPAI-a i prijenos u vlasništvo država članica, zaključen je dana 13.04.2007. godine Memorandum o razumijevanju koji se odnosi na suradnju u borbi protiv korupcije kroz Protukorupcijsku inicijativu Jugoistočne Europe.

Osim spomenutih inicijativa, Republika Hrvatska je na poziv Europske Komisije započela suradnju s EUROJUST-om, tijelom EU za unaprjeđenje učinkovitosti relevantnih tijela država članica EU koje su nadležne za borbu protiv transnacionalnog organiziranog kriminala. Suradnja EUROJUST-a i RH započela je imenovanjem tri hrvatska predstavnika za suradnju sa ovim tijelom, a daljnje produbljivanje suradnje, planirano je zaključivanjem Sporazuma o suradnji, za koji je Odlukom Vlade postupak zaključivanja započeo.

Sporazum o suradnji između EUROJUST-a i RH normativno će urediti pitanja međusobne suradnje, zaštite i čuvanja podataka, nadležnosti kontakt osoba i druga pitanja od važnosti za suradnju RH s državama EU u okviru EUROJUSTA-a, u području borbe protiv organiziranog kriminaliteta, terorizma i drugih teških oblika kaznenih djela.

NOSITELJ: MP; SUDOVI; DORH; USKOK;
ROK: 2007/2008

9.3. Stvaranje uvjeta za učinkovito vođenje zajedničkih istraga

Naša iskustva, a posebno iskustva drugih zemalja pokazuju da je za otkrivanje i kazneni progon transnacionalnih organiziranih zločinačkih skupina, koje često djeluju u više zemalja u Europi, a ponekada i u drugim područjima, bitno vođenje zajedničkih istraga. Zajedničke istrage koje se provode kada je u pitanju transnacionalni organizirani kriminalitet moraju imati prioritet u djelovanju policije i Ureda za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta. Radi se o suradnji s drugim državama u protoku informacija o identitetu, kretanju i aktivnosti osoba, koristi ili imovine ostvarene kaznenim djelom iz ove oblasti, osnivanje *ad hoc* zajedničkih istražnih timova, koordinaciji između nadležnih tijela, razmjeni stručnih osoba i dr. U svrhu pravnog uređenja ovih pitanja, trebalo bi pokrenuti inicijativu za sklapanje međunarodnih ugovora sa zemljama sa kojima se ukazuje potreba za provođenje zajedničkih istraga.

Potrebno bi bilo provesti odgovarajuću edukaciju zamjenika ravnatelja istražnih sudaca i djelatnika policije koji bi bili uključeni u rad zajedničkih istražnih timova. Suradnja između policije Republike Slovenije i Republike Hrvatske i praksa razvijena u zajedničkim istragama daje izuzetne rezultate i takve dvostrane ugovore treba sklopiti i s drugim zemljama sa kojima u cilju otkrivanja i suzbijanja organiziranog kriminaliteta, postoji potreba za policijskom i pravosudnom suradnjom.

NOSITELJ: MP; DORH; MUP ;USKOK ;
ROK: 2007/2008

V NADZOR NAD PROVEDBOM PLANA KONKRETNIH MJERA

Obvezuju se sva nadležna državna tijela, da u okviru svoje zakonom utvrđene nadležnosti donesu posebne provedbene propise koji će sadržavati konkretne aktivnosti i zadatke nužne za provedbu mjera navedenih u Planu konkretnih mjera, sadržanom u poglavlju broj četiri ovog Nacionalnog plana.

Nadzor nad provođenjem mjera iz ovog Nacionalnog plana vršit će Povjerenstvo za praćenje provođenja Programa posebnih akcijskih mjera protiv organiziranog kriminaliteta i suradnju RH sa EK u provođenju Programa, osnovano Odlukom Vlade Republike Hrvatske dana 06. studenog 2003 godine.

VI ZAKLJUČAK

Djelovanje na suzbijanju organiziranog kriminaliteta nije i ne smije biti obveza samo onih državnih tijela kojima ta obveza proizlazi iz djelokruga rada, već djelovanje na suzbijanju svih oblika organiziranog kriminala i korupcije treba biti društvena akcija najširih razmjera, u koju će se uključiti sva državna tijela kao i zainteresirane organizacije, gospodarski subjekti, nevladine udruge i građani.

Ovaj će se plan nadopunjavati daljnjim mjerama i radnjama koje se tijekom njegove provedbe ukažu potrebnim.